

Promoties

De rechtsstaat volgens het EHRM

Geranne Lautenbach heeft een promotieonderzoek verricht naar de betekenis van het begrip rechtsstaat in de uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

(EHRM). Uit haar onderzoek volgt dat het begrip rechtsstaat dat gedestilleerd kan worden uit de uitspraken van het EHRM voornamelijk betrekking heeft op legaliteit en procedurele waarborgen. In de kern vereist het rechtsstaatbegrip dat het nationale recht van de lidstaten bij het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM) voldoet aan kwaliteitseisen en voorziet in procedurele waarborgen. Deze kwaliteitseisen zien vooral op toegankelijkheid en voorzienbaarheid. Deze eisen heeft het EHRM afgeleid van het begrip rechtsstaat en daarnaast ook de toegang tot de rechter en de eis dat niet appellabele rechterlijke uitspraken worden gerespecteerd en geëxecuteerd.

De kerninhoud van het begrip rechtsstaat in de uitspraken is formeel: het stelt grenzen aan de vorm en niet aan de inhoud van het nationale recht. Legaliteit en procedurele waarborgen verschaffen het EHRM een onafhankelijke standaard waarmee het hof nationaal recht kan toetsen en adequate bescherming van individuele rechten kan waarborgen. Tegelijkertijd stelt de focus op de kwaliteit van de nationale wet en van de procedurele waarborgen het EHRM in staat om een zekere afstand te bewaren tot het nationale recht. Zo omvat legaliteit in de uitspraken van het EHRM geen strikt vereiste dat de overheid zich aan de nationale wet moet houden. Het begrip rechtsstaat is een instrument waarmee het EHRM een middenweg zoekt tussen subsidiariteit en eenheid. Uit de theorie over het begrip rechtsstaat blijkt dat dit begrip verschillende lagen heeft. Ook in de uitspraken van het EHRM is het begrip rechtsstaat een gelaagd begrip dat meerdere facetten kent. Democratie is geen onderdeel van de kern van de rechtsstaat, maar is er moeilijk van te scheiden. Ook refereert het begrip rechtsstaat in sommige uitspraken aan democratie. De procedurele rechten van het EVRM, zoals het recht op een eerlijk proces, kunnen het beste gezien worden als onderdeel van

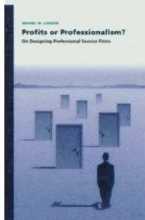
het begrip rechtsstaat. Verder heeft het EHRM op basis van het begrip rechtsstaat in een enkele uitspraak de bescherming van de materiële rechten uit het EVRM uitgebreid. Hoewel de kerninhoud van het begrip rechtsstaat formeel is, is deze vooral van belang voor de bescherming van individuele vrijheid en minder voor positieve verplichtingen. Verder bieden de kwaliteitseisen van legaliteit het EHRM ruimte voor materiële waarden. Het EHRM kan gezien worden als een Europees constitutioneel hof. Het is dan ook opmerkelijk dat het EHRM terughoudend is en haar eigen rol niet verbindt met de term rechtsstaat om haar autoriteit te bevestigen.

De kerninhoud van het begrip rechtsstaat in de uitspraken van het EHRM is formeel en is gericht op de kwaliteit van de nationale wet en procedures. Daarmee lijkt het een begrip dat slechts beperkte normatieve waarde heeft. Aan de andere kant berust de waarde van het rechtsstaatbegrip uiteindelijk op de adequate bescherming van de rechten in het EVRM en op het feit dat de kerninhoud van dit begrip het EHRM in staat stelt om een balans te vinden tussen subsidiariteit en adequate mensenrechtenbescherming. Lautenbach promoveerde op 27 januari 2012 aan de Universiteit van Amsterdam. Haar promotor was prof. mr. P.A. Nollkaemper. •

Geranne Lautenbach *The Rule of Law Concept in the Case Law of the European Court of Human Rights*

Publicatie verwacht in 2012. Thans beschikbaar in de juridische bibliotheek van de UvA.

Professionele of commerciële advocatuur?

Gedurende het laatste decennium is de interesse in Professional Service Firms (PSFs) sterk toegenomen. Onderzoek tot omstreeks 1990 was grotendeels gericht op de status en positie van professionals in hun professie en in relatie tot de maatschappij. Dit gebrek aan academische aandacht is opmerkelijk gezien het integrale belang van deze groep ondernemingen in de hedendaagse kennisintensieve economie.

In dit proefschrift richt Michel Lander zich op twee klassieke PSF industrieën: advocatuur en accountancy. Lander promoveerde op 6 januari 2012

aan de Rotterdam School of Management, Erasmus University. Prof. dr. Hans van Oosterhout en Prof. dr. Pursey Heugens waren zijn promotoren. PSFs zijn recentelijk geïdentificeerd als unieke organisatievorm met zijn eigen uitdagingen welke voortkomen uit het type service dat PSFs leveren, hun afhankelijkheid van professionals en de zeer geïnstitutionaliseerde omgeving waarin ze opereren. Om het hoofd te kunnen bieden aan deze uitdagingen organiseren PSFs zich langs de blauwdruk van twee organisatieconfiguraties. De Professionele Partnerschap-configuratie is een organisatievorm *sui generis* vanwege zijn beperkte omvang, zwak ontwikkelde strategische capaciteiten en op consensus gerichte besluitvorming. Hoewel de P2 van oudsher de dominante organisatievorm is bij klassieke professies zoals de advocatuur en accountancy, hebben economische en sociale ontwikkelingen, overheidsbeleid en klantvoorkeuren geleid tot de ontwikkeling en verspreiding van een meer commercieel ethos in de vrije beroepen. Veel PSFs ontwikkelen zich in de richting van een nieuw organisatiesjabloon dat de 'Managed Professional Business' wordt genoemd. In vergelijking met de P2-configuratie, vullen MPB-georganiseerde bedrijven hun bestaande P2 praktijken aan met meer formele strategische planning en gecentraliseerde financiële systemen om onsamenhangende strategische keuzes te voorkomen. Deze verschuiving van de professionele logica naar de commerciële logica is het uitgangspunt van dit proefschrift en vormt de basis van de leidende vraag: Wat zijn de effecten van de veranderende logica van professionaliteit naar commercialiteit voor PSFs? Ten eerste, hoewel de middelgrote bedrijven eveneens geconfronteerd worden met de tegenstrijdige eisen van de trustee logica en de commerciële logica zijn hun reacties hierop in termen

van structuur en praktijken anders dan de veranderingen gedocumenteerd bij de 'grote 4'. De middelgrote organisaties kiezen uit een palet van strategische en structurele reacties. De verschillen tussen de reacties zijn het gevolg van de aanhoudende invloed van de professionele logica, die ervoor zorgt dat zowel partners en niet-partners, weigeren hun professionele waarden te compromitteren. Weerstand tegen verandering binnen deze bedrijven resulteert dus in verschillende organisatorische reacties. Het diffusieproces van organisatiepraktijken lijkt dientengevolge sterk op institutionele bricolage, een proces waarin organisaties hun reacties samenstellen uit elementen van meerdere logica's. Ten tweede, hoewel literatuur de introductie van strategievormings- en governancepraktijken documenteert, in aanvulling op de traditionele praktijken, is de invloed van deze praktijken op de economische prestatie van PSFs voornamelijk onduidelijk. Landers bevindingen laten zien dat omvang en meer diversificatie in positieve relatie staan tot formele governance en strategievorming en dat dit, net als de kwaliteit van de professionals en reputatie van het kantoor, leidt tot verbeterde prestaties van PSFs. Ten derde, laten de uitkomsten van het onderzoek zien dat de traditionele informele praktijken, veelal aanwezig in het klassieke P2-type, de governance uitdagingen die verband houden met dienstverlening en publieke

belangen beter aankunnen dan de meer formele praktijken die de MPB karakteriseren. Vermoedelijk komt dit omdat deze informele praktijken geschikter zijn om professioneel gedrag te controleren dan de meer formele praktijken, welke vooral bedoeld zijn om economische prestaties te waarborgen. In het laatste hoofdstuk combineert Lander de nieuwe en traditionele organisatiepraktijken in een analyse van organisatieconfiguraties van PSFs. Met behulp van methoden gebaseerd op de verzamelingenleer, analyseert hij het effect van specifieke combinaties van de organisatiepraktijken op financiële prestaties, alsook op professioneel wangedrag. Zijn empirische resultaten laten zien dat het absoluut essentieel is om gelijktijdig de private en publieke doelfuncties van PSFs te analyseren bij het doorlichten van de effectiviteit en wenselijkheid van een bepaald PSF configuratie. De MPB-configuratie bijvoorbeeld, zorgt voor goede financiële prestaties, maar zorgt gelijktijdig voor slechtere uitkomsten ten aanzien van de publieke doelstelling, aangezien professioneel wangedrag meer voorkomt in MPBs. De afwezigheid van een sterke informele governance, praktijken waarin professionals elkaar op collegiale wijze kunnen corrigeren, is een belangrijk ingrediënt dat ontbreekt bij deze ondernemingen. Deze traditionele praktijk is een van de kenmerken van de originele P2-configuratie, dat

zijn waarde in het waarborgen van goede uitkomsten ten aanzien van de publieke doelstelling van PSFs heeft bewezen. •

Michel William Lander
Profits or Professionalism?
On designing professional service firms

Gepubliceerd op www.repub.eur.nl
(trefwoord "Lander, M.W.")

Scripties

De redactie biedt aan studenten de mogelijkheid om met een korte samenvatting van hun masterscriptie in dit tijdschrift te komen. Daarnaast wordt de gehele versie van het document op de website van het NJB geplaatst. De redactie wil graag een podium bieden voor de vele mooie juridische teksten en innovatieve opvattingen van studenten die tot nu toe nog te weinig onder de aandacht komen van de vele juristen die in ons land werkzaam zijn. Heb je belangstelling om te worden geselecteerd voor opname van een samenvatting van je masterscriptie in het NJB? Stuur dan je scriptie, voorzien van een samenvatting van maximaal 200 woorden, het eindcijfer (minimaal een acht) dat je voor de scriptie hebt ontvangen en ook je afstudeer richting en de naam van je scriptiebegeleider, naar het redactie bureau van het NJB, postbus 30104, 2500 GC Den Haag of e-mail: njb@kluwer.nl.